

132. tábla.

KN4-19-00659

HIZOTT SERTÉSEK

TÖMEGES KIÁLLITÁSA

PEST-KÖBÁNYÁN

1871. évi augusztus 24—27-ik
napjain.

Massen-Ausstellung

von

GEMÄSTETEN BORSTENVIEH

in

Steinbruch bei Pest

am 24—27-ten August l. J.

E jegyzék ára 5 krajczár.

PEST.

NYOMATOTT HERZ JÁNOS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1871.

564820

ELŐSZÓ

ELŐSZÓ

ELŐSZÓ

ELŐSZÓ

ELŐSZÓ

ELŐSZÓ

ELŐSZÓ

ELŐSZÓ

ELŐSZÓ

ELŐSZÓ

KNY-19-00659

ELŐSZÓ

ELŐSZÓ



ELŐSZÓ

ELŐSZÓ

Hizott sertések tömeges kiállítása a pest-kőbányai szállásokon.

Az orsz. Magyar Gazdasági Egyesület az „első magyar serteshizlaló és előlegező társulat“ indítványozása folytán, korszerűnek látja a pest-kőbányai szállásokon :

hizott sertések tömeges kiállítása által a hazai sertéstenyésztés és kereskedés emelésére hatni.

Egy ily tömeges kiállítás nagyon alkalmas arra, hogy a külföld, figyelmét hazánk nagyszerű sertés-tenyésztésére fordítva azt nagyobb mértékben méltányolja, s mint legközelebbi forrást saját szükségleteinek fedezésére gyakrabban használja, mint eddigelé történt; hazai tenyésztőink, hizlalóink és kereskedőink pedig módot találjanak: a nagymérvű hizlalás eredményeit, a kezelés és etetés körül a fajok szerint elérhető különbséget tanulmányozni, s meggyőződést szerezni az iránt, mely faj legalkalmasabb a minőség, tömeg, s kitartás tekintetében hizlalás és szállítás által a nagyban üzött kereskedelemre.

A kiállítás f. é. aug. 21 – 27-ik napján fog tartatni

oly formán, hogy augusztus 21., 22., 23-án a bírálatok ejtetnek meg, s augusztus 24-én nyittatik meg a kiállítás a közönségnek és tart 27-ig (vasárnap) bezárólag.

A kiállítás helye

a pest-kőbányai szállások, nevezetesen az első magyar sertéshizlaló és előlegező társulat helyiségei és más magán szállások.

Kiállítási föltételek :

1. Kiállithatók a magyar korona tartományaiban, Szerb- és Oláhországban tenyésztett egy éven felüli sertések.

2. Egy fal k á b a n hizó 150 darabnál kevesebb nem fogadtatik el, miután a nagybani hizlalás eredményeire lesz főszóly fektetve.

Azonban egyes diszpéldányok is állithatók ki, ha jó idején bejelentetnek.

3. A kiállításra szánt sertések f. é. június végeig, a bejelentő kényelme és tetszése szerint, vagy az orsz. Magyar Gazdasági Egyesület titkári hivatalánál Pesten (Üllői-ut 12. sz. köztelek), vagy a sertéshizlaló-társulat irodájában — a Kőbányán — bejelentendők, hogy az elhelyezésről gondoskodni lehessen.

4. A bejelentés idejekor másutt hizlalt sertések legfeljebb augusztus 10-ig, az egyes darabok pedig augusztus 15-éig a kiállítású szállásokra beállítandók.

5. A bejelentésnél pontosan be kell jegyeztetni:

a) a kiállításra szánt darab számát;

b) mikor állittattak be a hizlalásra; hány darab volt hizóban a beállítás idején, és hány darab szemeltetett vagy mustráltatott ki azóta;

c) a faj vagy tenyésztési irány;

d) a tenyésztő és a tulajdonos neve;

6. A bejelentett és elfogadott sertések a kiállítású helyiségen megméretnek; sovány állatoknál az egész brutto szóly (vagyis az élő szóly levonása nélkül), a félig vagy egészen hizott állatoknál ellenben a netto szóly, (vagyis az élő szólyra párjánál 80 font levonással számítva) jegyeztetik be.

7. A beiratási díj, darabjától 5 kr. (a kiállítás egész idejére) előre fizetendő; e bevétel — minden egyéb költség levonása

nélkül — tehát teljesen a kiosztandó pénzbeli díjazásokra fog fordíttatni.

8. A rendelkezési és eladási jog minden tulajdonosra nézve fentartatik; viszont azonban minden tartási költséget is a tulajdonosok tartoznak viselni.

9. A már egyszer megbírált sertés, ha a kiállítás napjai alatt elhajtatik, díjazásban nem részesülhet.

A bíráló bizottmány :

az orsz. Magyar Gazdasági Egyesület kebeléből kiküldött tagokból és szakértő kereskedőkből fog állani, s a bizottmány a maga kebeléből, vagy külön, 2—3 becslőt választ, s ezek mindegyike mellé egy bizottmányi tag rendeltetik.

A becslők feladata lesz: a megítélésre szánt állatokat a hizlalás helyén lábon megbecsleni, és ugyan szokás szerint párjával az átlag-súlyt az egész falkára nézve meghatározni; a mázsálás azon oknál fogva marad el, mivel ez a hizott állatoknál nagyon fáradságos, s a további hizlalásra hátrányos is lenne, másrésről pedig nagyon sok időt venne igénybe.

A meghatározott súlyt a becslők azonnal külön-külön titokban az illető bizottmányi tagoknak bevallják; s ezek a bevallott súlyt feljegyzik. Ily eljárás azért szükséges, hogy a becslők a becslési vélemény nyílt bejelentése által egymást ne zavarják. — A becskülönbslet a közép súly kiszámításával egyenlített ki.

A tulajdonosok kívánságára az állatok megis mázsáltathatnak.

A bizottmány az állatok korát tekintve megítéli :

- a) az átlag-súlyt;
- b) hány százalék fő — ugynevezett berlini sertés találattott egy falkában, s hány százalék mustráltatott már ki, vagy hányat kell még kimustrálni;
- c) a fajt;
- d) a minőséget;
- e) a hizás tartama alatti kitartást;
- f) a szállíthatóságot hizott állapotban;

g) valjon a sertések úgy, a mint falkában vannak, kihizottaknak vehetők-e, vagy sikerrel még tovább hizlalhatók;

h) meddig tartott a hizálás, s árpával, kukoriczával vagy darával történt-e az;

i) szigorú vizsgálat alá vétetik, valjon a sáfárok vagy étetők szállásaikat mindig rendben és tisztán tartották-e, s a szolgálatot folyvást gondosan és hűségesen teljesítették-e.

E tekintetben a kiállított sertésekről külön jegyzőkönyv fog vezettni, s egy bizottmányi tag jelenlétében minden héten megvizsgáltatnak a szállások, s a tapasztalatok részrehajlatlanul feljegyeztetnek.

Dijazásra érdemesítettnek ;

1. azon sertések, melyek egész falkában legnagyobb átlagsúlyt, s legtöbb fő-, ugynevezett berlini darabokat mutatnak;

2. azon sertések, melyek legkevesebb kimustrálást szenvedtek. Továbbá melyek

3. a minőség finomságára; és

4. kitartás és szállíthatóságra nézve kitűntek;

5. a díjazásra érdemesített sertésekért a kiállító tulajdonos, valamint a tenyésztő is, a kitől a kiállított sertések származnak, a felállított osztályok szerint: a nm. m. kir. földmívelési, ipar- és kereskedelmi miniszterium intézkedése folytán, mint országos jutalom-díjt: arany, ezüst, bronz érmet, vagy dícsérő oklevelet kap az országos magyar gazdasági egyesülettől;

6. egyes kitűnő sertések, a hizási, hustermelés- és szaporasági képesség szerint 50—30—15 frttal díjaztatnak.

7. A sáfárok és étetők díjazására a bírálati feltételek i) pontjának értelmében, három osztály szerint hat—hat díjjal, 80—40—20 frtos ösztöndíjak tüzetnek ki.

A kiállítás tartama alatt, augusztus 24-ik napjától 27-ig (vasárnap) bezárólag a kiállítási szállásokat csak belépti jegy mellett lehet látogatni.

A belépti jegy ára 20 kr.

Belépti jegyek az első magyar sertés-hizlaló és előlegező társulat szállásán kijelölt pénztáraknál kaphatók.

A belépti jegy díjakból befolyó összeg közhasznú és jótékony czélokra, nevezetesen: az Istvántelek és gazdasági muzeum felszerelésére, s a pesti bölcsőde és honvéd-menház segélyezésére fog fordíttatni.

Pesten, 1871. május 2.

Az orsz. magyar gazdasági egyesület nevében:

Lónyai Gábor, elnök.

Morócz István, titoknok.

Összes kimutatása

a pest-kőbányai tömeges kiállításra bejelentett sertéseknek.

I. Az első magyar sertéshizlaló és előlegező társulat szállásain
allanak:

F.sz.	Tulajdonos.	Tenyésztő.	Darab
1	Ungvári János idősb	Klein F.	312
2	Ungvári János idősb	Gróf Dessewffy	304
		(Gróf Degenfeld	240
3	Ungvári János idősb	(Kürthy Endre	200
		(Szerdahelyi Kálmán	200
4	Ungvári János ifjabb	Gróf Mikó	190
5	Kenyeres János	Gróf Dessewffy	380
6	Kenyeres János	Kenyeres János	180
7	Kenyeres János	Gróf Barkóczy	250
8	Ungvári András	Gróf Zichy Ferencz	280
9	Dr. Kiss József	Fényes és Kölcsény	290
10	Ifj. Szabó Lajos	Gróf Teleky Domonkos	280
11	Ostoits György	Herczeg Karagyorgyevits	194
12	Ostoits György	Bölényi Sándor	276
13	Theodorovits Áron	Farkas és Schwarz	380
14	Rétsey Antal	Gróf Kornis Sándor	335
15	Rétsey Antal	Szerdahelyi és Debreczeni	294
16	Pernhardt Jakab	Stern József	460
17	Theodorovits Áron	Farkas és Schwarz	158
18	Tombázt és Vass	Gróf Károlyi	207
19	Winter B. és Ungvári J. ifjabb	Gróf Andrassy György	233
20	Stern József	Stern József	284
21	Hanga András	Borcsalmi Ferencz	195
22	Despinitz & Markovits	Gróf Almásy	300
23	Somogyi János	Margitai fehér papok uradalma	311
24	Millekics György	Macsványi szerb	330
25	Ifj. Szabó Lajos	Ismeretlen	423
26	Schwáb Sándor és Károly	Schwáb Sándor és Károly	273
27	Theodorovits Áron	Ismeretlen	103
28	Tagányi István	Tagányi István	230
29	Adler Móricz	Latinovits Szunyog	200
30	Adler Móricz	Fürst Károly	200

31 Raschitz Péter	Szunyog	260
32 Raschitz Péter	Sumadiai szerb	220
33 Atzél Péter	Atzél Péter	114
34 Pernhardt Jakab	Gróf Wenkheim	110
35 Pernhardt Jakab	Vegyes magyar	208
36 Kenyeres János	Kenyeres János	50
37 Szabó István és Társa	Gróf Károlyi Sándor	480
38 Szabó István és Társa	Vegyes magyar	62
39 Szabó István és Társa	Eschero	156
40 Ifj. Ungvári János	Ujfalusy M. és Ötvös Róbert	150
41 Rétsey és Csontos	Vegyes magyar	340
42 Rétsey és Csontos	Vegyes magyar	202
43 Idősb Ungvári János	Gróf Degenfeld Pál	200
44 Schönwald Ferencz	Harstein	248
45 Keresztes és ifj. Szabó Lajos	Báró Vétsey	400
46 Joannovits Jak. Pál	— — —	163
47 Ungvári András	Gróf Buttler	213
48 Ungvári András	Mandl	152
49 Ifj. Pfeiffer Máttyás	Geist Gáspár	10
50 Petrovits M.	Szerb és szirmiai	400
Összesen		12,630

II. A kőbányai magán szállásokon állnak:

F.sz.	Tulajdonos.	Tenyésztő.	Darab
51	Nusz János	Gróf Zichy	560
52	Rauchbauer Károly	Lónyay Menyhért	204
53	Rauchbauer Károly	Gróf Dessewffy Gyula	416
54	Ludwig Gottfried	Gróf Andrássy Gyula	655
55	Ludwig Gottfried	Szerémi	362
56	Woratsek Antal	Morava Szerb	201
57	Woratsek Antal	Sumadiai Szerb	202
58	Woratsek Antal	Sumadiai Szerb	308
59	A. Tóth László	Fleischer Zsigmond	353
60	A. Tóth László	N.-váradi püspöki uradalom	497
61	Schiffbeck Károly	Blaskovits Schiffbeck	480
62	Porszász Károly	Gróf Szapáry Iván	204
63	Schönwald Ferencz	Harstein	110
64	Schönwald Ferencz	Tisza	270
65	Ludwig Gottfried	Vegyes mangolicza	500
66	Rauchbauer Károly	Gróf Desewffy Kálmán	800
Összesen			6122

Tehát a tömeges kiállításnál összesen ki lesz állítva **18,752 db.**

A d a t o k

a hazai sertés-tenyésztés köréből.

A kiállítási bizottmány úgy levén meggyőződve, hogy bármely kiállítás igazán tanulságos csak akkor lehet, ha a kiállítás tárgyai egyszerűsmind felvilágosító adatokkal ismertetnek meg; czélszerűnek látta a kiállítás alatt szétosztandó rövid tájékozás számára a következő adatokat összegyűjteni.

A sertés-hizlalók fennállása Pesten még a mult századból veszi kezdetét, s olyanok már az 17^{80,90}-ik évek alatt voltak a két nyul-utczában és a kalvária hegynél, honnan a 90-es évek folytán a kerepesi vámvonalon kívül a városliget felé — a mostani csömöri-ut tájára — tétettek át, de itt azokat — amint a városligeti nyaralók és dísz-kertek szaporodtak — meg nem lehetvén tűrni a hizlalók számára a mostani lóversenyter közelében egy jókora darab föld jelöltetett ki, s mivel az akkori sertéskereskedők a hatósági felszólítás daczára átköltözni vonakodtak, a még fennállott szállások 18^{22,23}-ik évben karhatalommal szétrontattak.

A lóversenyter mellett kijelölt helyen lassankint mégis megkezdtek a sertéskereskedők a mai nap is fennálló ugynevezett régi szállásokat építeni; egyes kereskedőknek azonban egészen a 40-es évekig megengedtetett a Józsefvárosban, a sertéskereskedő utczában s környékén sertést nagyobb számban is hizlalni.

Arra nézve, hogy a tenyésztés és közlekedés fokozatos fejlődése miként hatott a kereskedelemre, mig ez Pest-Kőbányát választotta közép-pontjává, nem érdektelen időszakot képeznek az 1830-as évek; mert ezen időszakban itt a hizott sertések kelete alig ment többre, mint amennyit a buda-pesti helyi fogyasztás igénybe vett. Felső-Magyarországba és a bányavárosokba könnyebb áru szállittatott. A nagykereskedésben ezen vidékek magyar sertéssel nem voltak képviselve. — A főirány Szerbiából Bécs felé húzódtott a Duna jobb oldalán, s Győr volt gyűlpontja, mig Sopronyban a sovány sertéssel való kereskedelem összpontosult Stájerország és Ausztria felé.

A szállítás azon időben nagyon nehézkes volt, Szerbiából Győrig, mely vonalon a nagykereskedők állomásonként tartottak etető és hizlaló

szállításokat, eltartott a szállítás rendszeren 100—120 napig, s nem volt akkoron ritkaság olyan kereskedő, kinek 12—15,000 db sertése hevert az uton.

A sertéskereskedés Szerbiából szerveztetett, s legnagyobb része volt benne Milos herczegnek, ki erős kézzel csak a maga és ügynökei számára tartotta szabadon a kivitelt Szerbiából, ellenben más kereskedők magas vámok által zárattak ki a versenyből. Ezen egyedáruskodó nagy üzlet mellett Szerbiában a tenyésztők és hizlalók természetesen nagyon kevés haszonban részesültek, de annál nagyobb nyereség jutott a hercegi ügynököknek, kik olcsó árúikkal árasztották el az osztrák-magyar piacokat.

Csak az 1830-as évek után, midőn a szab. dunai gőzhajótársulat életbe lépett, s ugyanazon hercegi nagykereskedők a Szemendria, Kubin és Győr között helyreállított közvetlen összeköttetésből még nagyobb hasznot húztak, kezdett a tulajdonképeni Magyarországon a sertéske-reskedés ébredezni.

Azon időtől fogva, amint a tágas legelők lassankint mivelés alá kerültek, megszűnt a szarvasmarhatenyésztés és hizlalás különös értékkel birni, és sok nagybirtokos, mint gróf Csáky, gróf Almássy, gróf Dessewffy, gróf Károlyi, Tisza, Lovassy, Kövér, Jankó stb. jó sikerrel kezdték meg a sertésenyésztést nagyban üzni, s a magyar sertésfaj nemesítése körül kifejtett törekvések tetemesen könnyíték a versenyzést.

Kitűnő eredményre vezettek azon keresztezések, melyeket boldog emlékezetű nádorunk, József főherczeg ő Fensége Kis-Jenőn az ottani magyar és a szerb sumadia-fajjal tétetett, úgy, hogy még mai nap is sok nagytenyésztő onnan szerzi a tenyész-állatokat. Hasonló elismerésre érdemesek az ugyanazon időből származott fajsértések Jankó József ur birtokában, ki a gróf Gyulai-féle uradalmat kibérelvén, a sertésnemesítésre adta magát, s tenyésztéséből még jelenleg is a legjelesebb hazai sertések közé tartozó ivadékok vannak herczeg Sulykovszky uradalmában Pankotán, továbbá Aczél Péter urnál Sikulán és Steinitzer József-nél Aradon.

Ezen tenyésztési eredmények nem maradtak ismeretlenek a kereskedés előtt, s habár a debreczeni, szegedi, orosházi piacokon hus és szalonna által sok kövér sertés értékesítettett, mindazáltal a lóversenytér mellett telepített hizlaló-szállások a kereskedésre nézve élő állatokkal folyvást érdekesebbekké váltak. — A nagymérvű hizlálásra elegendő tágas tér nyílt, mert a város szomszédsága alkalmat szolgáltatott az üzlet kifejtésére, s az eladási források is mindegyre szaporodtak, mivelhogy a hizott sertések minősége tetszésre talált.

Kizárólag magyar hizott sertéssel foglalkoztak a kereskedők Pestről s a Dunántuli részekről mind, kivéve az aradi és temesvári kereskedőket, kik oláhországi sertésekkel (Stachelschweine) dolgoztak, különösen az 1850—1860-ik években; a győri és sopronyi kereskedők ellenben még mindig tömérdek szerb sertést tartottak, és ennek Győr

nemcsak legnagyobb gyűlhelye volt, hanem nagyrészt a piaci árakat is szabályozta. A pesti hízaló-szállások növekedő fontossága azonban a bécs-pest-szolnoki vaspálya megnyitásával tágasb ösvényt tört, s 1848 után Győr csakhamar másodrendű állásra süllyedt, a főforgalmat Pest-Kőbányának kénytelenítettven átengedni, minthogy idevetette magát a kiviteli eladás, s az államvaspályának kiépítésével Baziásig a szerb sertéskereskedés megosztása is bekövetkezett. Ettől kezdve a sertéskereskedés központosítása Pest-Kőbányán oly fontosságu tényynyé vált, mi-lyenre Győr sohasem juthatott.

A sertés-szállások szüksége természetesen azon mértékben növekedett, a mint a forgalom élénkült, s minthogy vevőnek és eladónak egyaránt érdekében állott, hogy a szállításra szánt állatok lehető eg-közel jussanak a vasuthoz, a Kőbányán az érkező sertések befogadására csakhamar keletkezett néhány vendégfogadó legegyszerűbben felszerelt szállásokkal; s ez tartott mintegy 6—8 évig, a nélkül, hogy az akkori városi hatóság több pesti kereskedő kérelmét meghallgatta, vagy a sertéspiaczot gyámolítani hajlandó lett volna. — Elvégre 1859-ben mégis rászánta magát, hogy a szolnoki vasutól jobbra 52 holdnyi területet drága pénzen átengedjen, s a vevőket a mai kereskedés nagyszerűségé-nek alapkövét letenni kényszerítse, mivel az alkalmatlan terület nagy pénzáldozatot kívánt.

Utóbbi években a beállított sertések száma még inkább növeked-vén, az egyesek ereje nem volt többé elegendő az építkezések szükséges bővítésére, s az a miatti aggodalom, hogy a nagykereskedés Pest-Kőbá-nyától elvonattathatnék, mindinkább élénkült, s egy consortium alakú-lására vezetett, mely 1869-ben „Az első magyar sertéshízaló és előlegező” társulatot megalapította.

E társulat a Kőbányán, a gyömrői ut mellett, a mostani városi hatóság által a kereskedelmi érdekek előmozdítása tekintetéből, a leg-készségesebben átengedett saját telkén bir 24,000 □ ölnyi területtel, kényelmesen berendezett szállodával, mintegy 20,000 darab sertés hiz-lalására alkalmas 128 szállással, valamint az ehhez szükséges gabna-padlásokkal, egy 4-köví daráló és őrlő malommal, külön gőzerő által hajtott vízvezetékkel, mázsa-házakkal és munkáslakhelyekkel.

A vállalat köre következő üzletekre terjed ki:

- a) A szállások évre, hónapokra és napokra adatnak bérbe;
- b) kiszolgáltatja a bérlők kívánsága szerint a takarmányt kisebb vagy nagyobb mennyiségben;
- c) elvállalja a takarmánynak bárminő mennyiségbeni meg-darálását;
- d) a beszállított sertésekre a becsértéknek kétharmad részéig pénz-előleget kölcsönöz;

e) gondoskodik a sertések bizományszerű vásárlásáról és eladásá-ról, azoknak bármely messze vidékről be- és odaszállításáról, valamint

szemes életet, kukoriczát és árpát 120,000 mázsát elviselhető padlásain bizományban elfogad és előlegez is.

A hazai mezőgazdasági és kereskedelmi érdekek lehetőleg előnyös gyámolítása tekintetéből a társulat felkérte a magyar kereskedelmi bank közreműködését, s ezen intézet az előlegezésekre szükséges pénzesz-szeget a legkészségesebben és kielégítő mértékben szolgáltatja.

A társulati szállásokon az építkezési munkák Frey és Kauser pesti építészekre, a technikai berendezés Henrici Lajos bécsi polg. mérnökre, s az ács-munkák Neuschloss Károly és fia vállalkozókra bízattak s kitűnő szilárdság mellett rövid 9 havi idő alatt befejeztettek.

E társulati szállások fennállásuk óta tenyésztők és kereskedők részéről egyaránt folyvást el vannak foglalva, miután a társulat a példás kezeléssel mind gazdasági, mind kereskedelmi s üzleti tekintetben semmit sem mulaszt el, hogy a nyújtott bizalmat igazolja.

E szállásokon egyre-másra folyvást 17—18,000, míg a többi magán-szállásokon 25—30,000 db sertés áll, úgy hogy a pest-kőbá-nyai sertésállomány összes állandó számát az utóbbi évekről 42—48,000 darabra tehetni, de még 30—40,000 darabot kényelmesen el lehetne helyezni, miután az összes szállások térforgata 120,000 négyszög ölnél több.

A forgalomba jövő magyar sovány sertések a debreczeni, nagyvárad, gyulai stb. piacokon, továbbá különféle nagyobb tenyésztőktől, mint gróf Andrássy, gróf Apponyi, Aczél, báró Bánffy János és Albert, Bölényi Sándor, Czárány Gergely, gróf Degenfeld, Gorove, Geist Gáspár, gróf Károlyiak, Jurenák (Szentés), gróf Kornis, Kenyeres (N.-Szalonta), Kapdebo, Lónyay, Markovits (Inánd), gr. Mikó, Stern József (N.-Várad), Schwarz (Okány), báró Simonyi Lajos, Sternthal testvérek (N.-Szalonta), Szúnyog, báró Vécsey, gróf Wenckheim, gróf Zichy, Zobel stb.) vásároltatnak össze Bihar-, Békés-, Arad-, Szath-már megyékben. Ujabb időben Erdély is szép számmal s jó minőségű áruval járul a forgalomhoz, Oláhország alább hagyott, ellenben Szerbia még 6—8 évvel ezelőtt a sovány sertésnek mintegy negyedrészt adta, a hizott sertések szállításával pedig az összes piaci forgalomnak felénél többet szolgáltatott; 1870 óta azonban onnan csak $\frac{2}{5}$ rész hajtattott be, s a magyar faj $\frac{3}{5}$ részben volt képviselve.

A tömeges hizlalás eredményére nagyon lényeges befolyással van az első táplálék vagyis a makk, aztán a hizlaló takarmány vagyis a kukorica és árpa diszlése, mert a hizlalás költsége nem csupán a jó minőségű terméstől, hanem az áraktól is függ. — Gyakorlati tapasztalás szerint egypár egy éves sertésre közönséges hizási időtartam vagyis 5—5 $\frac{1}{2}$ hó alatt, a napi takarmány szükséglet 10 $\frac{1}{2}$ vámfont, tehát az egész hizlalási időre páronkint 1733 vámfont (100 darabra naponkint 525 vámfont takarmány).

Egypár két éves sertésre, ha hat hónapig hizlattatnak, és 100 db

napjában 650 vámfont takarmányt megeszik, esik az egész hizlalási időtartamra páronként 2350 vámfont, a kiverési kevesletet is számítva.

A soványan beállított éves malacok párja a tenyésztőtől félíg-meddig jól tartva. 150—180 bécsi fontot nyomnak (brutto), s 5—5½ havi hizlalás után 150—520 bécsi fontra súlyosodnak, a kiverés leszámításával.

A két éves jól tartott hizó sertések párja 180—250 bécsi fontot nyom, és 6 havi hizlalás után 580—680 bécsi fontra hiznak a kiverési veszteséggel, ami egyébiránt az állatok minősége és kitartásától függ s 15—50%-re megyen.

A Pest-Kőbányán hizlalt vagy már hizva piacra hozott sertések részben a buda-pesti fogyasztásra használtatnak fel, részben a kereskedés útján Felső-Magyarországba, Bécsbe, Ausztriába és Stájerországba, Prágába, Bodenbachon keresztül Drezdába és környékére, Poroszországba, néha a Rajnavidék hosszában Belgiumba és Hollandba adatnak el; ellenben nem használják a mi zsirfajainkat, s nem is vesznek tőlünk Schweiz, Franciaország, s még kevésbé Hamburg, pedig ez egyike a legfőbb fogyasztóknak.

Az átlagos árak a következők voltak :

	1870-ben	1871-ben
	b é c s i	jan. 1. jun. végeig
	kr	kr
magyar és szerb félhizottaké	26 ⁶ / ₁₀	27
oláhországi (Stachel)	26	26
magyar és szerb kiviteli áru 450—600 font párja	30	29 ¹ / ₁₀

Eladatott

	1870-ben	1871-ben
		jan. 1. jun. végeig
Felső-Magyarországba	23,660 db	8,160 db
Bécsbe	298,580 „	116,730 „
Prágába	25,120 „	7,310 „
Bodenbachon át	88,260 „	18,810 „
Buda-pesti fogyasztásra	146,010 „	78,080 „
átvitetett	18,810 „	10,200 „
Összesen	550,540 db	239,290 db

Hozatott

Alsó-Magyarországból	256,230 db	153,640 db
Erdélyből	55,340 „	21,000 „
Szerbiából	235,160 „	65,350 „
Ehhez a maradék 1870 jan. 1-ről	42,120 „	38,300 „
Összesen	588,850 db	278,290 db

Az átlagos érték az 1.200,000 mázsa takarmányával együtt 35,385,000 forintot, különösen pedig a Bodenbachon át kivitt 88,000 db sertésé 6,800,000 forintot képviselt. 1871-re az első félévi forgalom, még ha a második félév kedvezőbb lenne is, a kivitelnél több mint három millió forintnyi csökkenést helyez kilátásba, mely összeg hazai termelésünkre kétségkívül nagyon érzékeny veszteség.

A tömeges termelés Magyarországon az utóbbi idő alatt örvendetes előhaladásra mutat ugyan, mert az utolsó táblás összeállítás szerint a sertésállomány 4.000,000 db-ra megyen, s faj szerint véve a zsirtermelés tekintetében hazánkat más ország alig haladhatná túl: ez azonban a kelendőséget megfelelő arányban nem képes biztosítani. Több más ország lép velünk hatalmas versenyre, mi veszélyessé válhatik, ha idején nagy ovatosságot nem fejtünk ki. Itt van ugyanis:

1. Szerbia, hazánk legrégibb versenytársa;

2. Amerika évről-évre nagyobb mennyiségű zsirt szállít a continensre, időnkint oly áron, melyek a versenyt nekünk nagyon megnehezítik;

3. Orosz-Lengyelország — mint ez idén is — terményeivel valamennyi német eladási piacon oly tömegesen lép fel, s oly olcsó árakkal, hogy p. o. a bécsi piacon már most is több orosz-lengyel sertés jön forgalomba, mint magyar.

Ezen verseny oka és hatása részint a faj-különbségből, részint a piaci árakból, részint a szállítási viszonyokból származik.

A magyar sertésfaj tömegesen hizlalva sok időt kíván, egész falakban az etetést (hizlalást) nem lehet oly gyorsan eszközölni, mint egyes daraboknál; a tömegben hizlalónak különösen ügyelni kell arra, hogy az erőltetett hizlalás által a szállítási képességet ne kockáztassa.

A szerb sertésfaj gyorsabban és könnyebben hizlik, s míg ez ország bő esztendőben jó makk vagy kukoriczatermés mellett azonnal nyereséges üzletet csinál, minthogy jutányos eladás által kivitelét növeli, addig a magyar drága terményen veszteség nélkül tuladni nem lehet.

Az orosz-lengyel sertésfaj, ahol fellép, mint hus-áru nagyon keresett. E sertések durva csontos faj, melynek husa kemény és nem fehér, tehát a mi finom fajtáinkkal össze nem hasonlítható. Mind a mellett e sertések két év óta, ahol a hus-sertés szükséglet növekedett, nagyon befészkeltek magukat, s Korschitzán át az orosz határszélen Ostrán felé hizott, Bialából pedig sovány sertéssel Ausztriába, Cseh-, Szász- és Poroszországba nagyszerű kivitelt indult meg. Az orosz-lengyel sertések közönségesen 5—6 frttal olcsóbban adatnak el mázsánként, mint a magyar sertés, s ezért azokkal fogyasztási szükségletre igen nyereséges az üzlet.

Magyarország bír ugyan fajtákkal, melyek a hus-faj nevet szintén megérdemlik, de ezek husa — habár félhizottan is — mindig át van szőve zsírral, aztán durvább minőségű is, s a külföld igényeinek nem felel meg. Az alkalmas hus-áru ezen hiányát kereskedelmünk főleg ez

évben nagyon megérezte; erre mutat a táblás kimutatásban látható hanyatlás, mely sajnos körülményre mindazoknak, kiket földmivelő hazánkban ez ügy közelebből érdekel, nem lehet elég komoly figyelmet fordítaniok.

Magyarország és Erdély kivitelét még nagy mérvben fokozhatja, s habár az erre szükséges módok kimerítő felszámolása e sorok határát túlhaladja, annyit mégis constatalhatunk, hogy zsir-sertéseink nagy mennyisége mellett hátramaradunk, ha aránylagos számú hus-állatok tenyésztéséről nem gondoskodunk, mi kereszteszés által a legjobb fajig könnyen elérhető.

A piac megtartására második szükséges föltétel az, hogy az árakban az idő és körülményekhez alkalmazkodjunk; mert ha a magyar éves malacok párja 50—60 ft., ellenben a szerb malacoké csak 30—35 ft., úgy a hizlalás, rendes takarmány-árak mellett, már hátrányunkra esik. Az orosz-lengyel sertések — miként már említve volt — különben is mindig olcsóbban kelnek, mint a magyar sertések.

A kivitel lényeges könnyítésére szolgálna végül az olcsó közlekedés, e tekintetben azonban a mi hazai vasutainktól még nagyon sok kívánni való volna.

Massenausstellung von gemästeten Vorstenvieh.

In Folge einer Anregung, die von der Ersten ungarischen Vorstenvieh-Maststall- und Vorschuß-Gesellschaft ausgegangen ist, hält es der ungarische Landesagrikultur-Verein für zeitgemäß, durch eine Massenausstellung von gemästeten Vorstenvieh zur Hebung der Vorstenviehzucht und des Vorstenviehhandels beizutragen. Eine solche Massenausstellung wird das geeignetste Mittel sein, die Aufmerksamkeit des Auslandes auf unsere großartige Vorstenviehzucht zu lenken, und es zu veranlassen, seinen Bedarf an Vorstenvieh in noch größerem Maßstabe, als bisher der Fall gewesen, aus Ungarn zu decken; unsere vaterländischen Vorstenviehzüchter, Mäster und Händler aber werden durch diese Ausstellung Gelegenheit erhalten, die Resultate der Mästung im Großen, ferner die vortheilhaften Unterschiede beim Mästen und der Behandlung der einzelnen Racen kennen zu lernen und in Erfahrung zu bringen, welche Racen sich durch Feinheit, Gewicht und Ausdauer zum Mästen und zum Export am besten eignen.

Die Ausstellung wird vom **21.** bis zum **27. August** l. J. dauern, und zwar in der Weise, daß am 21., 22. und 23. August die Jurors thätig sein werden, in den nächstfolgenden vier Tagen aber, vom 24. bis 27. August die Ausstellung für das große Publikum zugänglich sein wird.

Zum **Ausstellungslokale** in Steinbruch sind die Vorstenvieh-Unterstände (Szálláse) der Vorstenvieh-Maststall- und Vorschuß-Gesellschaft und andere Privat-Szálláse ausersehen.

Für die Ausstellung ist vom Landesagrikultur-Verein das folgende **Programm** festgestellt worden.

Concurrenz-Bedingungen :

1. Zur Ausstellung werden über einem Jahr alte und in den Ländern der ungarischen Krone, in Serbien und Rumänien gezüchtete Schweine zugelassen.

2. Weniger als 150 Stück, die in einem sogenannten Bandel gefüttert werden müssen, werden nicht angenommen, indem auf die Großmastungserfolge besonderes Gewicht gelegt wird, doch werden auch einzelne Pracht-Stücke aufgenommen, wenn sie rechtzeitig angemeldet werden.

3. Die zur Ausstellung bestimmten Schweine sind bis Ende Juni l. J. entweder beim ungarischen Landesagrikultur-Verein in Pest, (Mellöer-Straße No. 12. Köztelek), oder in der Kanzlei der Borstenvieh-Maststall-Gesellschaft in Steinbruch anzumelden, damit für die Unterbringung gesorgt werden kann.

4. Die zur Zeit der Anmeldung anderwärts gemästeten Schweine sind bis zum 10. August in den Ausstellungs-Szállások, einzelne Pracht-Stücke spätestens bis zum 15. August einzustellen.

5. Bei der Anmeldung haben die Parteien genau anzugeben :

- a) die Zahl der zur Ausstellung bestimmten Stücke ;
- b) die Zeit, zu der die Einstellung in die Mast erfolgte, wie viel Stück in die Mast eingestellt wurden, und wie viel Stück seither ausgemustert oder ausgestoßen werden mußten ;
- c) die Race oder Zucht ;
- d) der Name des Producenten und Vieheigenthümers.

6. Die aufgenommenen Schweine werden bei der Einstellung gewogen, bei mageren wird das Brutto-Gewicht d. h. ohne Abzug der Einwage, — bei halb- und ganzsetten hingegen das Nettogewicht d. i. abzüglich der Einwage mit 80 Pfd. pro Paar zur Berechnungs-Basis angenommen, und das Gewicht in das Ausnahmsprotokoll eingetragen.

7. Als Aufnahmegebühr werden pr. Stück 5 fr. anticipando

zu erlegen sein, — die hiedurch erzielte Einnahme wird ohne Abzug für Spefen — somit im vollen Betrage zur Prämienvertheilung verwendet.

8. Das Dispositions- und Verkaufsrecht bleibt jedem Vieheigenthümer gesichert, eben so hat aber derselbe auch die Erhaltungskosten zu tragen.

9. Wenn ein von der Jury schon geprüftes Thier während der Ausstellung weggetrieben wird, kann es keine Prämie erhalten.

Das **Beurtheilungs-Comité** (die Jury) wird aus den vom ungar. Landes-Agrikultur-Bereine entsendeten Mitgliedern desselben, ferner aus Fachmännern und Händlern bestehen, und wählt dieses Comité entweder aus seiner eigenen Mitte, oder anderwärtig 2—3 Schätzmeister, denen je ein Comité-Mitglied zugetheilt wird. Aufgabe der Schätzmeister wird es sein, das zur Beurtheilung bestimmte Vieh am Mastungsorte auf dem Fuße zu schätzen, und zwar wie üblich nach einem Paar das Durchschnittsgewicht des ganzen Bandels; das Abwägen wird aus dem Grunde unterlassen, weil dasselbe für die Thiere im gemästeten Zustande zu anstrengend, auch dem weiteren Mästen nachtheilig ist, andererseits aber auch zu viel Zeit in Anspruch nehmen würde. Die Schätzmeister geben das befundene Gewicht einzeln und im Geheimen dem Comité-Mitgliede an, welches die Angabe notirt, dieses Verfahren ist aus dem Grunde erforderlich, damit die Schätzmeister in der Schätzungsansicht durch offenen Auspruch nicht beirrt werden. Schätzungsdifferenzen werden durch das befundene Mittelgewicht ausgeglichen.

Auf Wunsch der Vieh-Eigenthümer können die Schweine auch gewogen werden.

Das Comité wird mit Rücksicht auf das Alter der Thiere beurtheilen:

- a) das Durchschnittsgewicht;
- b) wieviel Procent Hauptstücke, sogenannte Berliner aus einem Bandl erzielt wurden, und wieviel ausgemustert wurden, oder noch auszumustern sind;

- c) die Race;
- d) die Qualität;
- e) Ausdauer während der Mastdauer;
- f) Transportfähigkeit im gemästeten Zustande;
- g) ob die Schweine wie im Bandl stehend als ausgemästet anzunehmen sind, oder mit Erfolg noch weiter gemästet werden können;
- h) wie lange gemästet wurde, und ob mit Gerste, Mais oder Schrott;
- i) wird einer genauen Prüfung unterzogen, ob die Schaffner oder Fütterer ihre Szalläse, Stallungen immer in Ordnung und rein gehalten und ihrem Dienste stets mit Umsicht und Treue nachgekommen sind.

Diesbezüglich wird über alle zur Ausstellung eingestellten Schweine ein eigenes Protokoll geführt, jede Woche mit Buziehung eines Comitemitgliedes die Szalläse visitirt und deren Befund unparteiisch vorgemerkt.

Als Preiswürdig werden anerkannt:

1) Schweine, welche im ganzen Bandl das höchste Durchschnittsgewicht und die meisten Hauptstücke, sogenannte Berliner erziehen;

2) solche, die den wenigsten Musterungs-Ausstoß erlitten;

3) Feinheit der Qualität;

4) Ausdauer und Transportfähigkeit.

5) Für Schweine, welche preiswürdig befunden werden, bekommt der Vieheigenthümer, so wie auch der Züchter von dem die Schweine herkommen, je nach den Classen-Befund in Folge einer Verfügung des Ministeriums für Ackerbau, Industrie und Handel, Medaillon von Gold, Silber oder Bronze, oder Belohnungsdiplome vom ung. Landesagrikultur-Vereine.

6. Einzelne Stücke, die sich durch ihre Fettmenge, Fleischmenge oder Fruchtbarkeit auszeichnen, werden mit Prämien von 50 fl., 30 fl. und 15 fl. theilt.

7) Für die Schaffner und Fütterer sind Prämien laut Punkt i) der Beurtheilungs-Bestimmungen in drei Classen zu

80 fl., 50 fl. und 20 fl. bestimmt, und enthält jede einzelne Classe sechs Prämien.

Während der Ausstellung, nämlich am 24. bis 27. August können die zur Ausstellung bestimmten Schwein-Ezallase nur gegen Lösung von Eintrittskarten betreten werden. Die Eintrittskarten kosten 20 kr. pr. Stück und sind in den aufgestellten Cassen „der ersten ungar. Borstenvieh-Maststall- und Vorschuß-Gesellschaft in Steinbruch“ zu haben.

Der Ertrag der Eintrittskarten wird ohne Abzug anderer Auslagen zu Geldprämien, der eventuelle Ueberschuß zu gemeinnützigen und Wohlthätigkeitszwecken, namentlich zur Instruierung des Istvántelek, zur Einrichtung des landwirthschaftlichen Museums, dann zur Unterstützung der Pester Crèche und des Szonváb-Asyl's verwendet werden.

Pest, den 2. Mai 1871.

Für den ungarischen Landes-Agrikultur-Verein:

Gabriel Lónyai, Präsl.

Stefan Morócz, Sekretär.

Gesamt-Ausweis

der zur Massen-Ausstellung eingemeldeten Schweine u. zw.:

I. in den Actien-Ezalläsen befinden sich:

N.º.	Eigenthümer.	Producent.	Stück
1	Ungvári János senior	Klein N.	312
2	Ungvári János senior	Graf Dessenffy	304
		(Graf Degenfeld	240
3	Ungvári János senior	Kürthy Endre	200
		(Szerdahelyi Kálmán	200
4	Ungvári János junior	Graf Miko	190
5	Kenheres János	Graf Dessenffy	380
6	Kenheres János	Kenheres János	180
7	Kenheres János	Graf Barfóczy	250
8	Ungvári András	Graf Bichy Ferencz	280
9	Dr. Kiss Josef	Kényes und Kölesch	290
10	Ezabó Lajos jun.	Graf Teleky Domonkos	280
11	Ostoits György	Herzog Karaahoraghebits	194
12	Ostoits György	Bölényi Sándor	276
13	Theodorovits Aron	Karkas und Schwarz	380
14	Kétsey Antal	Graf Kornis Sándor	335
15	Kétsey Antal	Szerdahelyi und Debreezeni	294
16	Pernhardt József	Stern Josef	460
17	Theodorovits Aron	Karkas und Schwarz	158
18	Tombák und Rás	Graf Károlyi	207
19	Winter B. und Ungvári J. junior	Graf Andrásfy György	233
20	Stern Josef	Stern Josef	284
21	Songa András	Boreshalmi Ferencz	195
22	Despinitz und Markovits	Graf Almásy	300
23	Comoghi János	Margitai fehér papok uradalma	311
24	Millefics György	Macsványi, Serbien	330
25	Ezabó Lajos junior	Unbekannt	423
26	Schwab Sándor und Károly	Schwab Sándor und Károly	273
27	Theodorovits Aron	Unbekannt	403
28	Tagányi István	Tagányi István	230
29	Adler Moriz	Vatinovits Szunyog	200
30	Adler Moriz	Fürst Károly	200

31	Raschits Peter	Szunhog	260
32	Raschits Peter	Sumadia, Serbien	220
33	Užel Peter	Užel Péter	114
34	Bernhardt Sakab	Graf Bentheim	110
35	Bernhardt Sakab	Ungar. gemischt	208
36	Kenyeres Xános	Kenyeres Xános	50
37	Szabó István und Comp.	Graf Károlyi Sándor	480
38	" " " "	Ungar. gemischt	62
39	" " " "	Eschero	156
40	Ungvári Xános junior	Ujjasusy M. und Detvös Robert	150
41	Rétsey und Csontos	Ungar. gemischt	340
42	Rétsey und Csontos	Ungar. gemischt	202
43	Ungvári Xános senior	Graf Degensfeld Pál	200
44	Schönwald Ferencz	Harstein	248
45	Kereftes und Szabó Lajos jun.	Baron Bétsey	400
46	Joannovits Sakab Pál	— —	163
47	Ungvári András	Graf Buttler	213
48	Ungvári András	Mandl	152
49	Pfeiffer Mátthás jun.	Geist Gáspár	10
50	Petrovits M.	Szerb und Szirmia	400
Zusammen			12,630

II. In den Steinbrucher Privat-Szállásen befinden sich :

2.3.	Eigenthümer.	Producent.	Stück
51	Rusz Xános	Graf Zichy	560
52	Rauchbauer Károly	Lónyay Menyhért	204
53	Rauchbauer Károly	Graf Dessenwffy Gyula	416
54	Ludwig Gottfried	Graf Andrássy Gyula	655
55	Ludwig Gottfried	Szerémi	362
56	Woratssek Antal	Morava, Serbien	201
57	Woratssek Antal	Sumadia, Serbien	202
58	Woratssek Antal	Sumadia, Serbien	308
59	M. Lóth László	Fleischer Zsigmond	353
60	M. Lóth László	N.-várad püspöki uradalom	497
61	Schiffbeck Károly	Blaskovits und Schiffbeck	480
62	Porhátskároly	Graf Szapáry Iván	204
63	Schönwald Ferencz	Harstein	110
64	Schönwald Ferencz	Tísa	70
65	Ludwig Gottfried	Gemischte Mongolika	500
66	Rauchbauer Károly	Graf Dessenwffy Kálmán	800
Zusammen			6122

Daher werden im Ganzen bei der Massen-Ausstellung ausgestellt
18,752 Stück.

Notizen

über die heimische Schweinzucht.

Der Bestand von Borstenvieh-Mastställen in Pest, datirt noch aus dem vorigen Jahrhunderte, und befanden sich solche in den 1780/90 Jahren in der zwei Haasen Gasse und beim Kalvarienberg; von dort wurden sie im Laufe der 90-er Jahre außerhalb der Kerepescher-Mauth gegen das Stadtwäldchen zu (jetzige Esömör-Strasse) verlegt; konnten jedoch — nachdem längst der Allee die Sommerwohnungen und schöne Gartenanlagen sich vermehrten — dort nicht belassen werden, und es wurde ihnen nächst dem jetzigen Wettrenn-Platz ein großer Grundcomplex bestimmt und als die damaligen Borstenviehhändler trotz behördlicher Aufforderung sich zur Uebersiedlung nicht verstehen wollten, wurden die noch bestandenen Stallungen im Jahre 1822/23 mittelst Brachiums der Behörde demolirt.

Langsam bauten die Händler dann auf der angewiesenen Stelle die noch heute nächst dem Wettrenn-Platz unter dem Namen die „alten Szállásé“ bestehenden Stallungen; doch war es Händlern selbst bis in die 40-er Jahre gestattet in der Josefstadt, Borstenviehhändler-Gasse und deren Umgebung Schweine in größerer Menge zu mästen.

Wie nun die successive Entwicklung der Production und der Communicationen den Handel beeinflusste, bis er sich Pest Steinbruch zum Central-Punkte wählte und zur heutigen Ausdehnung gelangte, ist die Periode der 1830-er Jahre nicht ohne Interesse; denn in derselben war hier der Absatz von fetten Schweinen auf wenig mehr als den Pest-Ofner Consum gerichtet und leichtere Sorten wurden nach Oberungarn und die Bergstädte abgetrieben. Im Großhandel waren diese Gegenden mit ungarischen Vieh nicht vertreten — Der Hauptzug bewegte sich von Serbien nach Wien in den am rechten Donauufer gelegenen Landestheilen und hatte Raab zu seinen Sammelpunkte, während Dedenburg sich mit dem Handel mageren Viehes nach Steiermark und Oesterreich befaßte.

Der Transport war derzeit sehr schwerfällig und dauerte von Serbien bis Raab, auf welcher Strecke die Großhändler Stations-Stallungen zur Fütterung und Mästung hatten, gewöhnlich 100—120 Tage, und es war nichts seltenes damals Besitzer zu begegnen, welche 12—15,000 Stück Schweine auf der Strasse hatten.

Das Geschäft war von Serbien aus organisirt, den größten Antheil dabei hatte die starke Hand des Fürsten Milorä, die nur für sich und ihre Agenten die Ausfuhr aus Serbien frei hielt, während andere Käufer durch hohe Zollabgaben von der Concurrenz ausgeschlossen waren. — Bei diesem monopolisirten großen Geschäft entfiel für die Producenten und Mäster in Serbien wohl wenig Nutzen, desto mehr aber den fürstlichen Agenten, die mit ihrer billigen Waare die österreichisch-ungarischen Märkte beherrschten.

Erst nach den 1830-er Jahren, als die k. k. priv. Donau-Dampfschiffahrts-Gesellschaft ins Leben trat, und dieselben fürstlichen Großhändler aus der hergestellten directen Verbindung zwischen Semendria, Kubin, Raab noch größeren Gewinn zogen, fing sich im eigentlichen Ungarn zu regen an. — Man verließ, nachdem langsam die großen Weiden urbar gemacht, die frühere Gewohnheit auf die Hornviehzucht und Mastung besonderen Werth zu legen, und viele Großgrundbesitzer; als: Graf Esäth, Graf Almäs, Graf Desseroff, Graf Károlyi, von Tisa, Lovass, Kövér, Zanko, u. s. w. kultivirten die Großproduction von Borstenvieh mit ganz gutem Erfolge, und die Bestrebungen zur Veredlung der ungarischen Race erleichterten bedeutend die Concurrenz.

Von vorzüglichem Erfolg begleitet waren die Kreuzungen, welche Seine k. k. Hoheit Erzherzog Josef Palatin, in Kis-Zenö mit der dort heimischen ungarischen und der serbischen Sumadia-Race vornehmen ließ, so daß noch heute die meisten Großproducenten ihre Zuchtschweine von dort beziehen. — Weniger Anerkennung Werth stammen aus damaliger Zeit Race-Schweine im Besitze des Herrn v. Zanko, deren Fortpflanzung heute bei Fürst Sulkosky's Herrschaft in Pantota zu den besten Ungarns zählt. Seine Zucht besteht noch bei Alél Péter in Sikula und Steiniger Josef in Arad.

Diese Ergebnisse der Production blieben dem Handel nicht unbekannt, und wenn gleich auf den Plätzen Debreczin, Szegedin, Droszáza durch Schlachtung und Speckerzeugung viel fette Schweine verworthen wurden, so hatten dennoch die am Wettrenn-Platz angelegten Masthallungen für den Handel mit lebenden Vieh steigendes Interesse. — Man fand hinlänglich Raum geboten für die Großmastung und durch die Nähe der Stadt Gelegenheit zur Geschäfts-Entwicklung, Abzugsquellen eröffneten sich immer besser, da die Qualität gemästeter Schweine sich bewährte.

Ausschließlich mit ungarischen Mastvieh handelten Kaufleute aus Pest und allen Provinzen jenseits der Donau mit Ausnahme der Arader und Temesvarer, welche aus der Wallachei mit Stacheln arbeiteten, besonders stark in den Jahren von 1855 bis 1860; Raaber und Dedenburger Händler dagegen hielten noch massenhaft serbisches Vieh und Raab war nicht nur das größte Lager von Standvieh, sondern dictirte auch die Großmarktpreise. Der mittlerweile gewonnene Aufschwung der Pester Mastungplätze brach sich breitere Bahn bei Eröffnung der Wien-Pest-Szolnoter Eisenbahn, bald nach 1848 wurde Raab in eine secundäre Stellung zurückgedrängt und mußte den Hauptverkehr an Pest-Steinbruch überlassen, nachdem von hieraus die Exportabzugsquellen über Bodenbach verfolgt wurden und nach Vollendung der Staatsbahn bis Bazias die Theilung des Viehhandels aus Serbien geschehen

war. — Von da ab ist die Concentrirung des Vorstenviehhandels in Pest-Steinbruch eine vollendete Thatsache, von solcher Bedeutung wie sie Raab nie erlangt hat.

Nichts natürlicher daß das Bedürfniß nach Vieh-Stallungen ebenso zunahm als der Verkehr sich belebte und so wie es Käufern und Verkäufern daran gelegen war ihr Transportvieh möglichst nahe der Eisenbahn zu haben, wurden in Steinbruch einige Gasthäuser mit Stallungen primitivster Einrichtung zur Unterbringung ankommenden Viehes etablirt, wobei es 6–8 Jahre blieb ohne daß die damalige Communal-Behörde den Petitionen mehrerer Pester Händler Gehör geschenkt, oder sonst wie Willen zur Unterstützung dieses Viehmarktes gezeigt hätte. — Im Jahre 1859 endlich ließ Sie sich bewegen rechts der Szolnofer Bahn ein Terrain von 52 Joch um sehr theures Geld zur Erbauung von Szállások zu überlassen und den Käufern die Grundsteinlegung zur Größe des heutigen Handels aufzubürden, da das ungeeignete Terrain große Geldopfer zur Adaptirung forderte.

Letztere Jahre war der Zutrieb nur noch bedeutender, die Kraft Einzelner reichte nicht mehr auf die nothwendig gewordene Erweiterung der Bauten zu übernehmen, die Befürchtung daß der Großhandel von Pest-Steinbruch abgelenkt werden könnte, wurde immer lebhafter und führte zur Bildung eines Consortiums, welches 1869 die „Erste ung. Vorstenvieh-Maststall und Vorschuß-Gesellschaft“ gründete.

Die Gesellschaft besitzt auf ihrem eigenen, von der jetzigen Communal-Behörde in Anbetracht der Handels-Interessen bereitwilligst überlassenen Grunde von 24,000 □ Klafter Flächenraum, nächst Steinbruch an der Ghömröer Straffe, neben einem comfortabel eingerichteten Hotel, 128 Szállások (Stallungen) zur Mastung von circa 20,000 Stück Vorstenvieh, die dazu nöthigen Futterböden, eine viergängige Schrott- und Mahlmühle, eigene Wasserleitung mit Dampfbetrieb, Waaghäuser und Arbeiter-Wohnungen.

Das Unternehmen verzweigt sich in folgenden Geschäfte:

- a) Werden Szállások nach Jahr, Monat oder Tagespreisen vermietet.
- b) Wird Futter auf Verlangen der Partheien in großer oder kleiner Menge verabfolgt.
- c) Wird Futter in beliebigen Quantum zum Schrotten übernommen.
- d) Werden Cassa-Vorschüsse auf eingestelltes Vieh bis zu $\frac{2}{3}$ des Schätzungswerthes gegeben.
- e) Kommissionen für Ein- und Verkauf von Vorstenvieh, von und nach den entferntesten Gegenden besorgt, sowie auch Futterkörner, Mais und Gerste auf den 120,000 Zentner fassenden Böden kommissionsweise übernommen und befehnt.

Um den vaterländischen Agrikultur- und Handels-Interessen möglichst vortheilhaft zu begegnen, hat die Gesellschaft bei der Pester ungarischen Commercial Bank um Mitwirkung nachgesucht und von diesem Institute die erforderlichen Geldmittel für Vorschüsse bereitwilligst und ausgiebig angeboten erhalten.

Die Bauarbeiten waren den Architekten Herren Fren & Kauser in Pest, die technischen Einrichtungen dem Civil-Ingenieur Herrn Louis Henrici in Wien und die Holzbauten der Unternehmung des Herrn Carl Neuschloß & Sohn anvertraut, sind durch Solidität ausgezeichnet und wurden in dem kurzen Zeitraum von 9 Monaten vollendet.

Diese Actien-Ezalläse werden seit ihrem Bestehen sowohl von Producenten als Händlern stark beschäftigt, da in der musterhaften Leitung, in öconomischer wie mercantiler Beziehung nichts verabsäumt wird, um das entgegengebrachte Vertrauen zu rechtfertigen.

Es sind darin abwechselnd 17—18,000 Stück Schweine beständig untergebracht, während in den übrigen dem Privatbesitz angehörigen Ezalläsen 25—30,000 Stück jeweilig stehen, wonach sich der gesammte permanente Viehstand in Pest-Steinbruch letztjährlich auf 42—48,000 Stück beziffert; doch fänden bequem noch weitere 20—30,000 Stück Platz, indem der Flächenraum sämmtlicher Ezalläse mehr als 120,000 □ Klafter umfaßt.

Das vorkommende ungarische magere Vieh wird auf den Märkten zu Debreczin, Großwardein, Gyula u. s. w. außerdem bei verschiedenen Großproducenten als: Graf Andrássy, Graf Apponyi, Apél, Baron Bánffy Zános und Albert, Bölényi Sándor, Czárány Gergely v. Uray, Graf Degenfeld, Gorove, Grift Gáspár, Jurenák (Szentes), Graf Károlyi, Graf Kornis, Kenyeres (Magh-Ezalonta) Kapdebo, Lónyai, Markovits Emanuel (Znánd), Graf Mikó, Stern Josef (N. Várad), Schwarz (Órány), Baron Simonhy Lajos, Brüder Sternthal (Magh-Ezalonta), Szunyog, Baron Rétsey, Graf Wenckheim, Graf Zichy, Zobel u. s. w., im Biharer, Békéser, Arader, Szathmárer und anderen Comitaten geholt — Auch Siebenbürgen liefert neuerer Zeit namhaftes an Bohl und guter Qualität, Rumänien hat nachgelassen, dagegen lieferte Serbien noch vor 6—8 Jahren den vierten Theil mageren Viehes und mit Inbegriff seiner Transporte von Mastvieh mehr als die Hälfte des gesammten Umsatzes am Plage; seit 1870 reducirte sich von dort der Zutrieb auf $\frac{2}{5}$, während die ungarische Race mit $\frac{3}{5}$ vertreten blieb.

Auf die Resultate der Groß-Mastung hat das Gedeihen der ersten Nahrung, das sind Eicheln, dann des Mastungs-Futters, das sind Mais und Gerste einen mächtigen Einfluß, denn nicht nur eine gute qualitative Fressung, sondern die Preise bedingen die Mastungskosten. — Nach praktischen Erfahrungen rechnet man auf das Paar einjährige Schweine bei der gewöhnlichen Mastungsdauer von 5—5 $\frac{1}{2}$ Monaten, einen täglichen Futter-Bedarf von 10 $\frac{1}{2}$ Zoll-Pfund, somit auf die Mastungsdauer pro Paar 1732 Zoll-Pfund (Basis pr. 100 Stück tägliches Futter 525 Zoll-Pfund).

Auf das Paar zweijährige Schweine, wenn solche 6 Monate gemästet werden und 100 Stück täglich 650 Zoll-Pfund fressen, entfallen für die Mastungsdauer pro Paar 2350 Zoll-Pfund, den Ausstoß-Abgang mitgerechnet.

Mager eingestellte Färlinge, die vom Producenten halbwegs gut gehalten wurden, wiegen pro Paar 150 bis 180 W. Pfd Brutto und erreichen während 5—5 $\frac{1}{2}$ monatlicher Mastung 480 bis 520 Wiener Pfund mit Abrechnung des Ausstoßes.

Zweijährige gut gehaltene Futter-Schweine wiegen 180=250 B. Pfd. Brutto pr Paar und erreichen in 6 monatlicher Maffzeit 580—650 B. Pfd. pro Paar mit Ausstoß-Verlust.

Der Ausstoß-Verlust ist von der Qualität und Ausdauer der Thiere abhängig und beträgt 15 bis 50 %.

Die hier gemästeten oder gemästet zu Markte gebrachten Schweine, werden zum Theil für den Pest-Ofner Consumo verwendet und durch den Handel nach Oberungarn, Wien, Oesterreich und Steiermarkt, Prag, über Bodenbach nach Dresden und Umgebung, nach Preußen, zeitweise der Rheingegend entlang auch nach Belgien und Holland verkauft; die Schweiz hingegen, Frankreich und noch weniger Hamburg, einer der stärksten Consumenten, haben keine Verwendung für unsere Fetteracen und beziehen auch keine.

Die Durchschnitts-Preise waren :

	1870.	1871.
	vom 1. Jänner bis incl. Juni.	
	pr. Wiener Pfund.	
	kr.	kr.
Für ungarische und serbische halbfette.	26 ⁶ / ₁₀	27
„ wallachische Stacheln	26	26
„ ungarische und serbische Export-Waare		
von 450 bis 600 K pro Paar	30	29 ¹ / ₁₀

Verkauft wurden :

	1870.	1871.
	v. 1. Jän. b. incl. Juni	
	St.	St.
Nach Oberungarn	23660	8160
„ Wien	248,580	116,730
„ Prag	25,120	7,310
Ueber Bodenbach	88,260	18,810
Für den Pest-Ofner Consumo	146,010	78,080
Transito gingen	18,910	10,200
In Summa	550,540	239,290

Zugetrieben „zugebracht“ wurden :

	1870.	1871.
	St.	St.
von Unterungarn	256,230	153,640
„ Siebenbürgen	55,340	21,000
„ Serbien	235,160	65,350
dazu der Stand v. 1. Jän. 1870 u. 1871	42,120	38,300
Zusammen	588,850	278,290

Der Durchschnitts-Werth derselben sammt 1,200,000 Str. Futter war fl. 35,385,000. Der Werth der über Bodenbach exportirten 88,000 Stk. Schweine war fl. 6.800,000. Der Ausfall pro 1871 dürfte nach der 1. halben Jahres-Uebersicht selbst wenn das 2. halbjahr besser wird über 3 Millionen Gulden beim Export betragen. Eine Summa, die für unsere heimische Production gewiß empfindlich ist.

Die Massen-Production in Ungarn nimmt zwar letzterer Zeit erfreulich zu, den nach der letzten tabellarischen Zusammenstellung beläuft sich der Schweine-Stand auf 4,000,000 Stücke. Nach Racen beurtheilt dürften sie zur Fettgewinnung auch unübertroffen dastehen, was jedoch nicht genügt um ein entsprechenden Verhältnisse den Absatz gesichert zu halten.

Mehrere andere Länder treten da in gewaltige Concurrenz, die sogar bedrohlich werden kann, wenn nicht mit großer Umsicht vorgegangen wird.

1. Da ist Serbien unser ältester Concurrent.

2. Sendet Amerika von Jahr zu Jahr größere Quantitäten Fett nach dem Continente, periodenweise zu Preisen die uns die Concurrenz erschweren.

3. Tritt russisch Polen wie in diesem Jahre, mit seinem Producte auf allen deutschen Verkaufs-Plätzen so massenhaft auf, und weis es so billig zu beschaffen, daß z. B. am Wiener Markte davon mehr erscheint, als von ungarischen Schweinen.

Ursachen und Wirkungen dieser Concurrenz stammen theils aus der Verschiedenheit der Racen, theils aus den Marktpreisen, theils aus den Transports-Verhältnissen. Die ungarische Race erfordert in Massen gemästet viel Zeit, in ganzen Bandeln darf die Fütterung nicht so rasch in Angriff genommen werden, wie bei einzelnen Thieren; der Groß-Mäster muß ein besonderes Augenmerk darauf richten, durch forcirte Mastung die Transportsfähigkeit nicht zu gefährden. Die serbische Race füttert sich schneller und leichter, und während das Land in einem gesegneten Jahre sein Glück guter Eichel oder Maisfechlung sofort zu erkennen gibt, indem es durch billige Abgabe seinen Export vergrößert, bringen wir das ungarische theure Product ohne Verluste nicht loß.

Die russisch-polnische Race ist, wo sie erscheint, als Fleischwaare sehr gesucht. Die Schweine sind ein grober stark knochiger Schlag, dessen Fleisch hart und nicht weiß, also in keinem Vergleiche mit unseren feinen Racen, trotzdem haben sie sich im Verlaufe von zwei Jahren, wo der Bedarf von Schweinefleisch gestiegen ist, eingebürgert und über Korschiza an der russischen Grenze via Ostrau mit gemästetem und von Biala aus mit mageren Schweinen nach Oesterreich, Böhmen, Sachsen und Preußen einen colossalen Ausweg verschafft. Russisch polnische Schweine werden gewöhnlich 5 – 6 Gulden pro Stner billiger verkauft, als ungarische Schweine und tragen somit dem Consum-Bedarfe beste Rechnung.

Ungarn hat zwar Sorten, welche ebenfalls auf die Benennung Fleischrace Anspruch haben, sind jedoch wenn auch halbfett im Fleisch immer mit Fett unterspißt, auch grober Qualität und entsprechen den Anforderungen des Auslandes nicht. — Diesen Mangel passender Fleischwaare mußte unser Handel besonders in diesen Jahre hart fühlen, der im tabellarischen Ausweis ersichtlich: Ausfall geht auf diese Rechnung, mögen also jene, deren Interessen, in unseren Agricultur-Staat dabei ins Mitleid gezogen werden, hier gesagtes nicht außer Acht lassen.

Ungarn mit Siebenbürgen kann seinen Export noch sehr vergrößern und wenngleich sich die dazu nöthigen Mittel erschöpfend hier nicht sagen lassen, ist doch constatirt, daß wir bei unserer Menge von Fettschweinen zurückbleiben,

wenn wir nicht in verhältnißmäßiger Anzahl Fleischwaare aufbringen, was durch Vornahme von Kreuzungen bis zur besten Sorte leicht erreichbar ist.

Mass halten in den Preisen wie sie der Lauf der Zeit mitbringt, ist eine zweite nothwendige Bedingung zur Haltung des Marktes, denn wenn ungarische jährlinge fl. 50—50 pr. Paar, serbische dagegen nur 3—3 fl. kosten, so ist die Mastung bei Annahme normaler Futter-Preise, schon zu unseren Nachtheile ungleich. — Russisch-polnische werden ohnehin, wie schon bemerkt, immer billiger als ungarische verkauft

Von wesentlicher Erleichterung endlich des Exportes, sind billige Communicationen, die bei unseren heimischen Eisenbahn-Anstalten leider noch viel zu wünschen übrig lassen.



